

РЕЦЕНЗИЯ

**От проф. дбн Павел Атанасов АНГЕЛОВ
ПУ "Паисий Хилендарски"**

На дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен
"доктор"

по Област на висше образование: 1. Педагогически науки
Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението (Методика на
обучението по биология)

Докторант **Елка Димитрова Владимирова**

Тема на дисертационния труд: **„Интерактивни методи на обучение в екологичното образование и възпитание (Биология и здравно образование -гимназиален етап)“**

Научен ръководител: дпн доц. Здравка Благоева Костова

1. Общо описание на представените материали

Описание:

Със заповед № РД 38-320/09.07.2012 на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: „Интерактивни методи на обучение в екологичното образование и възпитание (биология и здравно образование-гимназиален етап)“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Автор на дисертационния труд е Елка Димитрова Владимирова – докторант на самостоятелна подготовка към катедра: „Природоматематически и технологични дисциплини“ в Департамента за информация и усъвършенстване на учители при СУ „Св. Климент Охридски“ с научен ръководител: дпн доц. Здравка Благоева Костова. След завършването и обсъждането на труда в ДИУУ, процедурата по защитата е насочена към Биологическия факултет на Софийския университет.

Представеният от Елка Димитрова Владимирова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с изискванията на закона.

Докторантът е приложил списък от 13 броя публикации (по-голямата част от тях – 8 са на латиница, а останалите 5 на кирилица), от които 11 са публикувани в България и 2 – в чужбина. Публикации 11 и 12 са в списания с анонимно рецензиране. Техният брой е предостатъчен.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Елка Димитрова Владимирова е на 58г. (родена е през март 1954г.). завършва в София политехническа гимназия. След това следва полувисше образование за медицински лаборант. Висшето си образование получава в Биологическия факултет на СУ през 1981г. След две години получава възможност за едногодишна специализация отново в Биологическия факултет по методика на обучението по биология в София. Втори клас квалификация получава в Института за усъвършенстване на учителите в София през 1985г. През 2007г. в ДИУУ при СУ « Св. Климент Охридски» получава и първа професионално – квалификационна степен. Две години по – късно (2009г.) постъпва като докторант на самостоятелна подготовка в същия институт. Три години по – късно тя завършва дисертацията си и днес е изправена пред нас да я защити.

От този кратък преглед на етапите в усъвършенстването на нейното образование се вижда, че Е. Владимирова непрекъснато се е стремяла, от завършването на университета до днес, да повишава своята научна и методическа подготовка.

Трудовата дейност на Е. Владимирова е предимно като преподавател. Като изключим дейността ѝ като лаборант в Районна болница, гр. Рила през 1975/76 г., целият ѝ трудов стаж протича в училище. Била е детска учителка в Целодневна детска градина през 1973 г. А след завършването на висшето си образование и до сега е учител по биология.

Елка Димитрова Владимирова има солидна биологична и педагогическа подготовка и притежава: социални умения и компетенции (участва в изяви на неправителствени организации с природозащитна насоченост), умения за общуване в мултикултурни общности и работа в екип, за планиране, провеждане и управление на УВП по биология, участва в разработването на проекти, притежава информационно-технологични компетенции (компютърни технологии, интернет, аудиовизуални техники, мултимедийни презентации и други); и владее добре руски и английски език. Председател е на методическото обединение „Природни науки и екология”, ръководи клуб „Екология” и притежава звания: Алпинист, Екскурзовод и Пещерняк.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата: „Интерактивни методи на обучение в екологичното образование и възпитание (биология и здравно образование-гимназиален етап)” на докторската дисертация е правилно формулирана и добре обоснована от научно гледище като проблем за разрешаване.

Обектът е добре представен с експерименталните училища и дейността на учениците от 9 и 10 клас при изучаване на точно определените теми от учебното съдържание, като е достатъчно обхванат за целите на изследването.

В предмета на изследването е поставен акцент върху реалната зависимост между интерактивните методи на обучение и формирането на екологична

грамотност у учениците. Образователната дейност е насочена към търсене на оптимална комбинация от интерактивни техники и технологии.

Много точно е формулирана целта на изследването – изграждане на интерактивен дидактически модел за формиране на екологична грамотност и доказване на неговата ефективност.

Хипотезата включва три компонента: първият е теоретичен, вторият допуска създаването на модел за интерактивно обучение при изучаване на биологичното разнообразие, а третият е оценъчен – очакват се положителни резултати при внедряването на създадения модел в изграждането на екологично отношение към природата.

Тази структура позволява лесно извеждане на задачите в теоретичен (3 задачи) и в емпиричен план (3 задачи), които са ясно формулирани, логически свързани и експериментално доказани. Методите и техниките са проектирани в технологиите и интуитивно е осъществена релацията: образователни стратегии, образователни технологии и образователни техники.

Елка Димитрова Владимирова има широки познания в областта на разработвания проблем. Това личи от големия брой литературни източници (над 350), по-голямата част от които са на латиница.

4. Методика на изследването

Методиката на изследването в максимална степен е адекватна на поставените конкретни цели и задачи. Сполучливо е подбрана система от методи на теоретично и на емпирично равнище, която съответства на изследователската концепция.

Извадката от 655 ученика в основното емпирично педагогическо изследване дава възможност за установяване на достоверността на получените резултати, Конструираната система от тестове, анкети, постери, проекти и интелектуални карти за измерване на крайните резултати от експерименталното обучение във всички групи доказва от една страна ефективността на разработения и приложен модел на обучение и от друга – прецизността на авторката.

Статистическият анализ е точен и детайлизиран с използването на различни статистически методи и тяхното сравнително разглеждане. Съпоставянето на данните за контролната и експерименталната група при входящата и заключителната диагностика убедително доказва формулираната хипотеза. Статистическият анализ аргументира достоверността на получените резултати.

5. Оценка на дисертационния труд

Дисертацията е логически структурирана с Въведение (4 стр.), четири глави и три приложения, добре обвързани помежду си в разкриването на проведеното изследване. Авторката е дала убедителна обосновка на потребността от разработването на проблема, като е разкрила и своята лична ангажираност с него.

В първа глава (23 стр.) докторантката представя синтезирано своите обхватни теоретични изследвания. Тя основателно извежда на преден план теорията на конструктивизма с акцент върху социалния конструктивизъм. Обективно и обосновано е представено нееднозначното приемане на конструктивизма и трудностите в практическото приложение на конструктивистките идеи. Този критичен подход ѝ е дал възможност да осмисли задълбочено теорията и да я използва за създаването на оптимално балансиран теоретико-емпиричен модел на интерактивно обучение. В него се обосновава необходимостта от процесуални знания за методите на учене.

Във втората глава (24 стр.) Елка Димитрова Владимирова използва теоретичен анализ в исторически и икономически план на сложните взаимоотношения в системата „човек – общество – природа“. Представените модели на устойчиво развитие, екологична грамотност и екологично съзнание, очертават параметрите на теоретичните изисквания за създаване на обучаващ модел, приложим в практиката.

В трета глава (20 стр.) докторантката трансформира теоретичната концепция в работеща дидактическа технология за проверка в педагогическата практика. Учебното съдържание е структурирано и понятийно изяснено от позициите на интегриращата екологична концепция за биоразнообразието. Технологичният компонент представя съчетание от интерактивни методи и техники в различен контекст. Всеки експериментален вариант е анализиран по определени общи критерии, което позволява съпоставяне и сравнение.

Глава четвърта (55 стр.) е най - обемна. В нея са описани основните етапи на изследователската програма. Емпиричното педагогическо изследване е представено чрез три етапа, като вторият етап включва три подетапа. Продължителността на подготвителния етап показва сериозния подход на докторантката към изследователската работа в методиката на обучението по биология.

Изведените резултати са анализирани и оценени по няколко критерия: знания, умения, отношения, самооценка, оценка, взаимодействие и отношение към приложената методика на обучението.

Авторката правилно използва статистически методи за оценка на достоверността на получените резултати при сравняване на експерименталните с контролните паралелки. Статистическият анализ е приложен и при изследване на психометричните характеристики на тестовете, като са използвани подходящи методи. Получените резултати убедително потвърждават значимостта на проведеното изследване. Направените обобщения и изводи произтичат от извършеното теоретично и емпирично проучване.

Трите приложения разкриват същността на обучаващата програма и статистическите методи за доказване качествата на използвания измерителен инструментариум.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите в дисертацията за науката и практиката в училище са несъмнени. Те са резултат от добре свършената работа при извършените изследвания. Това, съчетано с обширните познания в областта на методиката на обучението по биология, води до появата на добри и полезни приноси.

Като теоретични приноси могат да се посочат следните:

1. Посочена е важноста на интерактивните методи на обучението за формиране на екологична грамотност у ученика.

2. Направен е обширен анализ на учебното съдържание, което е необходимо за изграждане на екологична грамотност, като са използвани подходящи интерактивни методи.

Дисертацията има и практически приноси:

1. Проверена чрез експеримент е възможността за използване на интерактивни методи на обучение при формиране на екологична грамотност.

2. Разработени са три модела на интерактивно обучение при изучаване биологичното разнообразие на генетично, видово – популационно и екосистемно равнище в обучението по биология и здравно образование в 9 и 10 клас.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

По темата на дисертацията Елка Димитрова Владимирова има достатъчен брой публикации в списания у нас и в чужбина, както и в сборници от конференции.

8. Лично участие на дисертанта в изработване на дисертацията

Дисертацията е дело на докторантката Елка Димитрова Владимирова и формулираните приноси и получените резултати са нейна заслуга.

9. Авторефератът

Съответства на дисертацията и отразява основните положения в нея. Направен е според изискванията.

10. Критични забележки и препоръки

По дисертацията имам следните забележки:

1. Направеният анализ на учебниците по биология и здравно образование за 9. и 10. клас не е достатъчно коректен, защото, както е известно, всички действащи учебници са писани по общи единни стандарти.

2. В библиографията има някои пропуски. Например липсват цитираните в дисертацията учебници по биология и здравно образование за 9. и 10. клас.

3. Малък е броят на цитираните публикации след 2000г. (около 45 от всичките 355).

4. Препоръчвам при възможност, ако не цялата, то поне по – съществените неща да бъдат публикувани , защото интерактивните методи могат да бъдат приложени и в други учебни дисциплини.

11. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от докторантката поради факта, че не се познаваме лично и не сме работили заедно.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От горе изложеното е видно, че дисертацията има редица теоретични и практически приноси. Нейното изпълнение е прецизно. Критичните забележки са несъществени. Ето защо препоръчвам на почитаемото жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Елка Димитрова Владимирова по Област на висше образование: 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението (Методика на обучението по биология).

Рецензент:

(проф. дбн Павел Атанасов Ангелов)

10.08.2012 г.